

УДК 327.5

**ОРИЕНТАЛЬНИЙ ВИМІР
ПОЛІТИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ:
ДЕФІНІЦІЯ, ТЕРМІНОЛОГІЯ, ГОЛОВНІ
ПОЛІТОЛОГІЧНІ ШКОЛИ**

**ORIENTAL DIMENSION
OF POLITICAL ANTHROPOLOGY: DEFINITION,
TERMINOLOGY, MAIN POLITICAL SCIENCE
SCHOOLS**

Мельник В. М.,

політолог, асистент кафедри політології
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка, викладач кафедри філософії
та суспільних наук Вінницького національного
медичного університету ім. М. І. Пирогова,
головний редактор наукового журналу «Аннали
юридичної історії» (Київ, Україна), e-mail:
melnyk1996ethnology@gmail.com

Melnyk V. M.,

Researcher in Political Science, Assistant of
the Department of Political Science of the Taras
Shevchenko Kyiv National University, Editor-in-Chief
of the Scientific Journal «The Annals of Legal History»,
member of American Society for Legal History (Kyiv,
Ukraine), e-mail: melnyk1996ethnology@gmail.com

Автор розглядає політичну антропологію в якості самостійної дисципліни політичної науки. Головна мета статті – аналіз формування та розвитку політичної антропології в контексті академічної концепції «Сходу». Для позначення цього «східного виміру» в статті вживається термін «орієнтальний підхід». Головним елементом політико-антропологічного орієнталізму запропоновано вважати функціональне та ієрархічне розуміння концепту «політична традиція». Навколо протистояння орієнталізму, на думку автора, була вибудована концепція паралельного наукового політичного методу – окцидентального (західного).

Ключові слова: політична антропологія, політична традиція, орієнтальний підхід у політології, традиціоналізм, орієнталізм, ієрархія.

The author considers political anthropology as an independent discipline of political science. The main goal of the article is to analyze the formation and development of political anthropology in the context of the academic concept of «East». To refer this «eastern dimension» in the article the term «Oriental approach» is used. It is proposed to consider the functional and hierarchical understanding of the concept of «political tradition» as the main element of political-anthropological orientalism. According to the author, the concept of a parallel scientific political approach, the Occidental (Western), was built around opposition to Orientalism.

Keywords: Political Anthropology, Political Tradition, Oriental Approach in Political Science, Traditionalism, Orientalism, Hierarchy.

В 1920-х рр. видатний німецький «морфолог» всесвітньої історії, математик-натураліст та філософ Освальд Шпенглер (1880–1936) запропонував розглядати політичну філософію, як відображення культури конкретної спільноти [7, с. 26]. Теоретик європейського екзистенціалізму Мартін Хайдеггер (1889–1976), хоча і критикував «примітивізм» Шпенглера, але визначав «філософію, метафізику та будь-яку науку», як прояв соціально-культурної багатомірності. Нам варто підкреслити, що для екзистенціалізму (філософської течії, що сильно вплинула на політичні науки) головний предмет (буття) завжди виступає багатомірним і різноманітним. Однак, якщо шпенглерівська культурно-центрична дефініція філософії є наслідком раціонального

мислення, то хайдеггерівський погляд цілком ірраціональний.

До філософських трактатів М. Хайдеггера сьогодні часто звертаються вчені-політологи. Зокрема, багатьох представників Міжнародної асоціації політичної науки (IPSA) цікавить хайдеггерівський екзистенційний концепт «управління буденністю людини» [24; 33; 34]. Він виступає лейтмотивом відомої статті «Про сутність істини» (1961) [7, с. 8–27]. Крім «політичного розуму людини» [7, с. 8], «вимог вищої ідеї» [7, с. 11] та інших екзистенційних догм сучасної філософії, мислитель висловив тезу про «необхідність визнання суб'єктивності людської сутності» [7, с. 11]. Якщо політичний розум є ознакою людської ірраціональності, як вважає Хайдеггер, а «вищою ідеєю» людського буття, вираженою в істині, маніфестує «сутнісна суб'єктивність», то доцільно висловити твердження про «консенсус суб'єктивностей як прояв істинності буття». Дійсно, філософська концепція згоди між субстанціями-антагоністами є цілком ірраціональною. Проте, в своїй ірраціональності вона, за визначенням австрійського філософа-аналітика Людвіга Йозефа Вітгенштейна (1889–1951), відповідає закону тотожності, так як у всіх випадках суб'єктивності мислення, йдеться саме про «мислення» та єдиний його предмет [6, с. 38]. З цього приводу, модерний український логік, академік Анатолій Конверський зазначає: «логічний закон тотожності не забороняє нам міркувати у різних випадках про один і той самий предмет, враховуючи різноманіття його ознак» [8, с. 29].

Вивчаючи політичну науку, ми міркуємо про політику та широке поняття «політичних систем», обгрунтоване Девідом Істоном (1917–2014). При цьому, модерна політологія далека від універсалізації категорії «політична система», на чому наголошував і сам Істон [24]. Вона розрізняє політичну систему кожної спільноти за групами інститутів, відносин, норм, свідомісних показників, культур [23, р. 230–250]. Загальноприйнята типологія політичних систем класифікує групи демократичних, авторитарних і тоталітарних політичних режимів. Як підкреслюють вітчизняні професори В. Андрущенко і В. Бех, типологія та структура категорії «політичні системи» завжди локалізована [1; 4]. Йдеться про те, що «політична система в українських умовах» відрізняється від «політичної системи в британських умовах». Ці політичні системи будуть кардинально відмінні за змістовним наповненням. Приклад такого компаративного дослідження «двох уявлень про політичні системи в академічному середовищі», вперше запропонував знаний французький політолог Тібо Бонкур (2007) [14, р. 276–294]. Він підкреслює: хоча зміст уявлень про політику в академічних періодичних виданнях Великобританії та Франції кардинально відрізняється, але предмет розгляду для вчених один і той же – політика. З позицій логічного закону тотожності, його тезу підтримав польський політолог Патрик Вавжинський [40, р. 209–219].

Диференціація політичної науки на «східну» (орієнтальну від лат. «*Orientalis*») та «західну» (окцидентальну від лат. «*Occidentalis*») частини, користуючись термінологією Мартіна Хайдеггера, «робить» політологію «інзистентною» (буквально «приземленою» чи «локалізованою»). В центрі творчого «пошуку» обох частин, не порушуючи фундаментального для кожної науки логічного закону тотожності, знаходиться єдиний предмет – **феномен політичного, трансльованій семіотично, семантично та лінгвокультурологічно через політичне мислення людства**. Однак, при цьому, змістовні ознаки (за А. С. Конверським [8, с. 29]) предмету (політичного мислення) дуже неоднорідні [7].

Засновником *окцидентального (західного) виміру* політології слід вважати мексиканського вченого Едмундо О'Гормана (1906–1996), що протягом 1972–1987 рр. очолював Мексиканську історичну академію. Його ключова монографія – «Винайдення Америки: окцидентальний універсалізм» (1958) [37]. О'Горман доводив, що «Окцидент» («Захід») *принципово відрізняється від будь-якої азійської культури своєю комплексністю; для колективного Сходу характерна дезорганізація культур, відсутність системності та хаотичність*. Для колективного Заходу, на думку мексиканського політолога, ключовою історичною перевагою була саме *комплексність та інтегративність культурного різноманіття*. Колективний «Окцидент», за О'Горманом, складається з Європи, Північної та Південної Америки, Австралії. Головною культурою «Окциденту» виступає *романо-іберійська*, що доведено надзвичайною історичною та релігійною роллю іберійських католиків (іспанців і португальців) у відкритті та освоєнні Америки [37, р. 5–8]. *Серйозний вплив латинської мови та культури, за Е. О'Горманом, призвів до формування єдиної політико-правової спадщини, спільної для всіх представників «Окциденту»* [37, р. 10–14]. Цікаво, що корінне населення Америки (індіанців) мексиканський дослідник схильний віднести скоріше до орієнтального виміру цивілізації. Він вважає, що всі народи, котрі не входять до «Окциденту», *не мають права претендувати на «виконання високої місії»* [37, р. 15].

В свою чергу, М. Хайдеггер також вживає термін «Окцидент» для позначення *історико-психологічної місії, як «вищої ідеї буття»* [7, с. 32]. Показовою є його класична стаття «Вислів Анаксимандра» (1957) [7, с. 28–68].

Засновниками *орієнтального (східного) виміру* політології слід вважати двох особистостей: мартінікського політолога та письменника Еме-Фернана-Давида Сезера (1913–2008) і арабського культуролога та соціолога Едварда Ваді Саїда (1935–2003).

Е.–Ф.–Д. Сезер розпочав свою політологічну діяльність ще під час навчання у паризькому лицей Людовіка Великого, де в 1932–1935 рр. організував випуск журналу «L'Étudiantnoir» («Чорний

студент»). Принципи «орієнтальної політичної думки» Сезер виклав у своїй програмній книзі «Про колоніалізм» [16]. Нова концепція полягала в наступному: африканська цивілізація базується на ідеї фізично-антропологічної виключності негроїдної раси; для африканців у більшій мірі, аніж для європейців характерні цінності «загальнолюдського» (любов, милосердя, духовність); африканці, на відміну від європейців, не втратили первісного зв'язку із природою (це їхня перевага, а не «дикість»); варварами насправді історично виступають європейці, котрі з часів Римської імперії намагаються колонізувати волелюбну африканську расу та роблять це надмірно жорстокими засобами; християнство, базоване на ідеї єднання людей через всезагальну любов, також з'явилося завдяки розповсюдженню концептів африканського фольклору; буття африканця та «східної людини взагалі» є динамічним, а не статичним, оскільки нерозривне з природними явищами [16, s. 81]. Отож, «негритуд» Сезера *базується на первісності архаїки в людському бутті*. Якщо «натуралістична архаїка» втрачається, то суспільство «відривається» від першооснов [16, s. 93]. Окцидентальна цивілізація, репрезентована Європою та Сполученими Штатами Америки, на думку Сезера, втратила «генетичний код», що зумовлює «її подальше соціально-політичне виродження» [16]. Африканська ж цивілізація, «зберігаючи спокійну динаміку», здатна «очолити боротьбу колонізованих країн» та виступити провідником «орієнтального світу» [16, s. 10].

Е.–Ф.–Д. Сезер підкреслював: лише через традицію можлива повна свобода самовираження особистості [16, s. 5]. В цьому він повністю погоджувався з антропологічними ідеями Едварда Тейлора [13], на котрі посилався в головних працях. Ключові роботи Сезера: «Щоденник повернення у рідну країну» (1938), «Чарівна зброя» (1946), «Антологія негритянської і малагасійської поезії» (1948), «Лекція про колоніалізм» (1950), «Металеві кайдани» (1960), «Сезон в Конго» (1966). В 1947 р. Сезер заснував журнал «Африканська присутність», що став публікувати політичні огляди панафриканістів.

Єрусалимський араб Е. Саїд походив із протестантської родини, що дозволило йому здобути визнання серед американської та європейської спільноти. Його навчання в Принстонському, Гарвардському та Колумбійському університетах було пов'язане із літературознавством і культурологією. Однак, монографія «Орієнталізм» (1978) має відчутний політологічний зміст [36]. По-перше, сама концепція *саїдівського орієнталізму* визначається наступним чином: «я пропоную розглядати орієнталізм, як динамічний обмін між окремими авторами-інтелектуалами та великими політичними ідеологіями, запропонованими у модерний час трьома великими імперіями – Британською, Французькою та Американською» [36, р. 17]. Едвард В. Саїд розмежує два поняття – «колективний Схід» (володіє політико-географічним значенням) та «Орієнт» (є

політико-ідеологічною формою свідомості, що передбачає диференціацію «ми/вони») [36, р. 12–13]. Згідно з позицією Саїда, «орієнталізм» був сформульований у працях, творах та ідеологемах європейських і американських інтелектуалів і передбачає сприйняття «Орієнту» як «культурного артефакту, що символізує владу Окциденту (Заходу) над ним» [36, р. 9–12]. Для Саїда поняття «орієнталізм» розкривається через теоретико-методологічні засади європейських практик вивчення Сходу. Він звертається переважно до рідного мусульманського контексту (як сунітського, так і шіїтського), хоча подекуди розглядає «колективний афро-азійський Схід» у цілому [36, р. 13–18]. Саїд стверджує, що «європейська гносеологія Орієнту завжди підпорядковується фільтром колективної свідомості» [36]. Орієнт, як культурний артефакт окцидентального мислення, має відтінок «*таємниці*», «*політичної та ідейної ірраціональності*», «*моральної архаїчності*» [36, р. 9–28]. На цьому, до речі, побудована і західна антропологічна наука (зокрема, уявлення про існування «*політичних традицій, як пережитків*» у Е. Б. Тейлора [13]). Відтак, Орієнт (філософема колективності Сходу) завжди другорядний і менш важливий, ніж Окцидент (філософема колективності Заходу) [36, р. 25–36].

Європейський орієнталізм, за Саїдом, нетолерантний. Він є расистським і сегрегаційним поглядом, що характерний для будь-якої «західної» політичної ідеології (консерватизму, лібералізму, соціалізму тощо) [36, р. 12–14]. Зокрема, Саїд підкреслював: західні уявлення про демократію, як політичну владу народних мас, також завжди сегрегаційні щодо «незахідних культур». Британці, французи, американці «впритул» не бачать життєвих інтересів, культурних потреб і політичних проблем мусульманських етносів, що зумовлює *екзистенційну конфронтацію між «Орієнтом» та «Окцидентом»* [36]. Історичний процес доводить, що синтез обох політико-ідеологічних систем неможливий та навіть шкідливий, оскільки, на європейському ґрунті, він завжди повертається до традиційно спрощених і примітивних масових уявлень. Західний «характер» для Саїда є «розпусним», у чому позиція Саїда надзвичайно наближається до «політичного ґрунтівництва» Ф. М. Достоєвського (1821–1881). За Саїдом, «орієнталізм є стилем мислення, що онтологічно та епістемологічно розрізняє «Схід» і «Захід» [36, р. 49–72]. На думку автора, орієнталізм у Європі є «образно сконструйованою структурою», зручною для «обмеженого» західного мислення, котре відмовляється бачити у світі когось, крім себе [36, р. 49]. Захід від античних часів будував свою зовнішню політику на засадах колоніалізму, що вимагали ідейно-філософського обґрунтування з позицій расизму та етноцентризму [36, р. 255–283]. Теорія евеніки Ж. де Гобіно (1816–1882) є лише підтвердженням цього факту.

Саїдівське бачення «орієнталізму» розкривається через категорії «репрезентація» [36, р. 49] та «ідентичність» [36, р. 284]. По-перше, Саїд

звертає увагу на зміст будь-якої ідентичності: протиставлення «нас» уявним «їм». Найкраще таке протиставлення працює, коли «вони» уявляються «нами», як «вороги» і «сторона конфлікту» [36]. *Дискурс конфронтації зумовлює етнокультурну та цивілізаційну інтеграцію певних подібних спільнот (зокрема, «фізично» подібних), для формування державних і наднаціональних структур, що зможуть ефективно здійснювати політику економічної та соціально-політичної експлуатації в колоніальному вимірі, військовими та адміністративно-поліцейськими методами.* По-друге, оскільки конфронтація між народами, на думку Саїда, не завжди виступає реальною та раціональною, подекуди відбувається «*фантазування*» з приводу «*супротивника*» [36, р. 201–225]. Едвард Саїд вважав *екзистенційний конфлікт Сходу та Заходу* вигаданим європейськими колоніалістами ще за часів *античності та раннього середньовіччя* для виправдання релігійних та економічних претензій. Останній тип претензій, зрозуміло, сформувала *специфіка «окцидентального» споживання*, що перетворилось на психологічний патерн середньостатистичного європейця. Після публікації «Орієнталізму» (1978), з'явилися саїдівські праці «Палестинське питання» (1979), «Приховуючи іслам» (1980), «Політика виселення» (1994), «Кінець мирного процесу» (2000), де автор виступив противником будь-яких сегрегаційних ідеологій і концепцій, визнавав себе «ісламським демократом», а також вказував на «відсутність сегрегації», як відмінність «позитивного, реального орієнталізму», існуючого де-факто, в умовах культур «колективного Сходу».

На основі наукової спадщини Е.–Ф.–Д. Сезера і Е. В. Саїда, сформувались два напрямки орієнтальної політичної науки:

1) *Negritude* (з фр. «негритянство»), як напрямок політологічного вивчення держави, суспільства, психології та інтелектуальних ресурсів негроїдної раси.

2) *Political Postcolonialism* (з англ. «політичний постколоніалізм»), як напрямок політологічного вивчення презентацій, репрезентацій та самобутності в дискурс-контексті колоніального втручання.

Політико-антропологічна концепція «негритюду» представлена працями У. Дюбуа (1868–1963), Л. С. Сенгора (1906–2001), Л.–Г. Дамаса (1912–1978), Дж. Ньерере (1922–1999), К. Нкрума (1909–1972), А. Кабрала (1924–1973), Е. Вамбадіа Вамба (нар. 1942), С. Біко (1946–1977).

Леопольд Седар Сенгор у 1960–1980 рр. був першим президентом незалежного Сенегалу; отримав класичну католицьку освіту, а на початку 1930-х рр. навчався в Практичній школі вищих досліджень під керівництвом соціально-культурного антрополога Марселя Мосса (1872–1950). Його ключова праця «Африканські країни та шлях Африки до соціалізму» (1961) підкреслює генетичну спадковість цивілізації Давнього Єгипту та сучасної Африки [25, р.

51–55]. Він зазначив, що Африка – це частина суцільного «Орієнту». Її завдання є формування «політичної цілісності Сходу» [25, р. 56]. Політико–антропологічна теза Сенгора – потреба Африки зберегти свою відмінність засобами політичної традиціоналізації колоніального спадку. Адміністрації постколоніальних країн континенту повинні «перейти» на традиційний лад, враховуючи просторові та племінні особливості. **Сенгор розрізняє «негро–африканські» та «єлінсько–європейські» політичні традиції.** Перший комплекс орієнтований на *емоційно–інтуїтивну психологію*, тоді як другий керується *раціоналізмом і прагматизмом*. Ось чому, на думку Сенгора, європейські народи є колективними і традиційними експлуататорами, а народи Африки є переможеними колоніями.

Леон–Гонтран Дамас написав книги «Знову у Гвіані» (1938), «Негритянські поезії на африканські мотиви» (1948), де постулював «поетичність негритянського буття», а також *«екзистенційну відмінність від соціально–політичного дискурсу Європи»* [25, р. 51–59].

Політична антропологія «постколоніалізму» представлена працями Ф. О. Фанона (1925–1961), Г. Співак (нар. 1942), Х. Бхабхи (нар. 1949), С. Штейнера (нар. 1955), Дж. Батлер (нар. 1956), З. Фарід (нар. 1964).

Політико–антропологічна концепція «постколоніального» напрямку полягає у визнанні існування двох геополітичних реальностей – Сходу та Заходу. *Обидві реальності мають не просторово–темпоральну, а насамперед екзистенційну (психологічну та духовно–культурну) відмінність.* Їхні політичні структури не можуть взаємодіяти, як це передбачено концептом «інституційного діалогу» Л. С. Сенгора [25, р. 51–52]. *Постколоніалісти шукають політичні відмінності в історичному процесі «раніше поневолені народів» для їхньої «постмодерної» імплементації* [20]. Постколоніальний політико–антропологічний дискурс має практичний вимір і передбачає «політичну реставрацію» втрачених органічних інститутів та звичаїв [23, р. 239–250].

Доцільність розмежування сучасної політичної науки на два великих напрями (західний–окцидентальний та східний–орієнтальний) передбачена доктриною «інклюзивності та різноманіття», ухваленою Виконавчим комітетом Міжнародної асоціації політичних наук (МАПН) у 2016 р. [38, р. 12].

Нагадаємо: *італійський політолог Леонардо Морліно диференціює світове співтовариство політичних науковців за двома критеріями: 1) прихильники політології як науки про владу; 2) прихильники політології як науки про структуру та функції* [33, р. 2–4]. У виданні «The Concise Oxford Dictionary of Politics» (1996–2016), що періодично доповнюється та покращується Вченою радою Нафілд–коледжу Оксфордського університету, *орієнтальний вимір політичної науки* представлений працями професора міжнародних студій Барбари Елен

Роберсон (Ворикський університет) [9, с. 477–478], професора латиноамериканістики Чарльза Джонсона (Кембриджський університет) [9, с. 677], старшого лектора політології Іена Кемпбела (Ворикський університет) [9, с. 478], професора політології Ширін Рей (Ворикський університет) [9, с. 469]. Всі перелічені *«оксфордці»* належать до постколоніального напрямку студій.

Орієнтальному виміру сучасної політології, на думку китайського політолога Че–по Чана, притаманний другий критерій «академічної свідомості» (структурність та функціональність). Спільно зі своїм колегою, професором Лінгнанського університету в Гонконзі Браяном Бріджесом, Чан опублікував статтю «Дивергенція та різноманіття: зміна китайського сприйняття Північної Кореї під керівництвом Кім Чен Іна» (2018) [19, р. 16–31], де ставить в центр «східного розуміння політики» насамперед «думку колективу». Китайські уявлення про потенційну північно–кореїську геополітичну небезпеку, Чан вважає точкою подальшої зміни китайського урядового ставлення до корейської проблеми. Його підтримує професор політичних наук Національного сингапурського університету Хай Лі, що звертає увагу на «структурність та функціональність китайської кадрової політики, котра має історичне і традиційне коріння» (2018) [29, р. 87].

Ключовим сучасним китайським політологом, який базується на концепції самостійності орієнтальної політології виступає директор Інституту Азії, професор Джі Чен, що сьогодні викладає курс орієнталістики та азійських студій в Університеті Джеймса Медісона (США). Його монографія «Середній клас без демократії: економічне зростання та перспективи демократизації Китаю» (2013), хоча і критикує китайську владу за «авторитаризм», але підкреслює «відмінність політичного шляху Китаю та різноманіття політичного мислення в Азії» [18].

Тайваньський політолог, професор Університету І–Шоу Чіа–Чжоу Ван наголошує на *«примордіальному розумінні політики китайцями»*, маючи на увазі, як «материкових», так і «тайбейських» співвітчизників (2018) [39, р. 138–139]. Джі Чен ще в 2000 р. акцентував на «індивідуалізації» китайського масового сприйняття політики. Він вважає, що китайська політична свідомість (*«політичний розум» за М. Хайдеггером*) архетипізована і традиціоналістична. Ці політико–антропологічні фактори, на його думку, зумовлюють панування одного, традиційного (в ченівській термінології, «авторитарно–традиційного») типу еліт в китайській державній історії протягом останніх двох тисяч років [17, р. 645–650]. Джі Чен у цьому випадку погоджується з відомою синологом Ніною Гальперн, котра побачила «специфіку азійського політичного традиціоналізму» в своїй класичній політологічній роботі 1991 року [27].

Визначальною роботою для формування загальнополітологічного уявлення про орієн-

тальний вимір політико-антропологічного дискурсу виявилась стаття Ендрю Натана і Тянжана Ши «Культурні передумови демократії в Китаї» (1993), написана в умовах очікування колективним Заходом «нової хвилі демократизації китайського режиму» [35, р. 95–123]. Автори продемонстрували ключові особливості китайського уявлення про демократію, що принципово відрізняється від «колективного західного» сприйняття. Отже, слідуючи за класичною книгою Едварда Саїда (1935–2003), орієнтальний вимір політичної науки для китайських вчених полягає в специфічності сприйняття політики.

Висновки. У відповідності з новою класифікацією Л. Морліно (2017), сучасна політологія репрезентована двома комплексними підходами – структурно-функціональним і кратологічним. Користуючись ідеологічним дискурс-аналізом Е. Саїда (1973) та Е. О'Гормана (1972), пропонуємо розрізнити ці підходи за просторовим місцезнаходженням adeptів, а також за політико-антропологічною спрямованістю концептів. Дискурс несхожості «колективного Окциденту» та «колективного Орієнту» ввів у обіг Е. О'Горман. Поняття «орієнтального виміру» в політичній науці сформулювали Е. Саїд та Е.–Ф.–Д. Сезер.

Головні напрямки політико-антропологічних досліджень в контексті орієнтального виміру політології: *Negritude* (з фр. «негритянство»), як напрямок політологічного вивчення держави, суспільства, психології та інтелектуальних ресурсів негроїдної раси; *Political Postcolonialism* (з англ. «політичний постколоніалізм»), як напрямок політологічного вивчення презентацій, репрезентацій та самотності в дискурс-контексті колоніального втручання; *Китайська школа політичної антропології*, як напрямок вивчення меритократичного традиціоналізму – фундаменту китайської цивілізації.

Пропонуємо визначити маркери орієнтального виміру політичної науки загалом та політичної антропології зокрема: а) **Структуралізм** – усі політичні процеси розглядаються через призму соціальних структур, їхніх інтересів та відповідних функцій; б) **Локальність** – досліджуються локальні політичні дискурси з метою встановлення чітких граней відмінності регіональних та етнокультурних форм політичної еволюції; в) **Примордіалізм** – всі спільноти визнаються генетично детермінованими та історично зумовленими політичними гравцями, а кожен народ є виключним та унікальним; г) **Пошук суб'єктивності** – політологи-орієнталісти не користуються категоріями «віри», виступаючи за раціоналізацію суб'єктивних цінностей і політичних дискурсів; д) **Динаміка політичного** – вивчення суспільств має здійснюватись динамічно, шляхом класифікації відрізків політичного буття конкретного суспільства «тоді» (в межах певного історичного етапу) і «зараз».

Список використаних джерел

1. Андрущенко, ВП., 2005. 'Організоване суспільство: Досвід соціально-філософського аналізу', К., 498 с. // Andru-

shhenko, VP., 2005. 'Organizovane suspil'stvo: Dosvid social'no-filosofsk'ogo analizu (Organized society: The experience of social and philosophical analysis)', K., 498 s.

2. Баландьє, Ж., 2002. 'Політична антропологія', пер. з франц. О. Хоми, К.: «Альтерпрес», 252 с. // Baland'je, Zh., 2002. 'Politychna antropologija (Political anthropology)', per. z franc. O. Homy, K.: «Al'terpres», 252 s.

3. Безуглий, ВВ., Козиньєв, СВ., 2007. 'Регіональна економічна і соціальна географія світу', К.: Академія, 688 с. // Bezuglyj, VV., Kozynec', SV., 2007. 'Regional'na ekonomichna i social'na geografija svitu (Regional economic and social geography of the world)', K.: Akademija, 688 s.

4. Бех, ВП., 2000. 'Генезис соціального організму країни', Запоріжжя: Просвіта, 288 с. // Beh, VP., 2000. 'Genezys social'nogo organizmu krajiny (Genesis of the social organism of the country)', Zaporizhzhja: Prosvita, 288 s.

5. Вернадский, ВИ., 2009. 'Биосфера и ноосфера', М.: Айрисс-пресс, 576 с. // Vernadskij, VI., 2009. 'Biosfera i noosfera (Biosphere and noosphere)', M.: Ajriss-press, 576 s.

6. Витгенштейн, Л., 1958. 'Логико-філософський трактат', Пер. с нем. Добронравова і Лахути Д.; Общ. ред. и предисл. Асмуса В. Ф., М.: Наука, 134 с. // Vitgenstejn, L., 1958. 'Logiko-filosofskij traktat (Logical - philosophical treatise)', Per. s nem. Dobronravova i Lahuti D.; Obshh. red. i predisl. Asmusa V. F., M.: Nauka, 134 s.

7. Хайдеггер, Мартин, 1991. 'Разговор на проселочной дороге. Избранные статьи позднего периода творчества', М.: Высшая школа, 192 с. // Hajdegger, Martin, 1991. 'Razgovor na proselochnoj doroge. Izbrannye stat'i pozdnego perioda tvorcestva (Talk on a country road. Selected articles of the late period of creativity)', M.: Vysshaja shkola, 192 s.

8. Конверский, АЕ., 2010. 'Логика традиционная и современная', М., 380 с. // Konverskij, AE., 2010. 'Logika tradicionnaja i sovremennaja (The logic of traditional and modern)', M., 380 s.

9. 'Короткий оксфордський політичний словник', 2006, За ред. І. Макліна, А. Макмілана, К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 789 с. // 'Korotkij oksfords'kij politychnyj slovnyk (Short Oxford Political Dictionary)', 2006, Za red. I. Maklina, A. Makmilana, K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 789 s.

10. Кравець, АЮ., 2010. 'Влада в сучасному політико-антропологічному дискурсі: теоретико-методологічний аспект'. Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01; Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара, Дніпропетровськ, 19 с. // Kravec', AJu., 2010. 'Vlada v suchasnomu polityko-antropologichnomu dyskursi: teoretyko-metodologichnyj aspekt (Power in modern political and anthropological discourse: theoretical and methodological aspect)'. Avtooref. dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.01; Dnipropetrovs'kij nacional'nyj universytet im. O. Gonchara, Dnipropetrovs'k, 19 s.

11. Маркс, Карл, 1957. 'Британское владычество в Индии', Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. Т.9. Изд. 2-е, М.: Государственное издательство политической литературы, с.135–136. // Marks, Karl, 1957. 'Britanskoe vladychestvo v Indii (British rule in India)', Marks K., Jengel's F. Sochinenija. T.9. Izd. 2-e, M.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo politicheskoy literatury, s.135–136.

12. Мельник, ВМ., 2015. 'Нариси з теорії соціокультурної антропології: Наукове видання', Вінниця: «Вінницька міська друкарня», 552 с. // Mel'nyk, VM., 2015. 'Narysy z teorii' sociokul'turnoi' antropologii': Naukove vydannja (Essays on the theory of socio-cultural anthropology: Scientific publication)', Vinnycja: «Vinnyc'ka mis'ka drukarnja», 552 s.

13. Тайлор, Эдуард Бернетт, 1989. 'Первобытная культура', Пер. с англ. Д. А. Коропчевского. Предисл. и примеч. проф. А. И. Першица, М.: Политиздат, 574 с. // Tajlor, Jeduard Bernett, 1989. 'Pervobytnaja kul'tura (Primitive culture)', Per. s angl. D. A. Koropchevskogo. Predisl. i primech. prof. A. I. Pershica, M.: Politizdat, 574 s.

14. Boncourt, Tibaud, 2007. 'The evolution of political science in France and in Britain: a comparative study of two political science journals', *European Political Science*, vol.6, no.3, p.276–294.

15. Boncourt, Tibaud, 2016. 'Entre science et politique. La constitution de la science politique européenne depuis 1945' [Between science and politics. The structuring of European political science since 1945], Paris, CNRS editions.

16. Césaire, Aimé, 2017. 'Über den Kolonialismus', Berlin: *Alexander Verlag*.
17. Chen, Jie, 2000. 'Subjective Motivations for Mass Political Participation in Urban China', *Social Science Quarterly*, Vol.81, no.2 (June), p.645–662.
18. Chen, Jie, 2014. 'A Middle Class without Democracy: Economic Growth and the Prospects for Democratization in China', *Oxford University Press*.
19. Che-po, Chan, Bridges, Brian, 2018. 'Divergence and Diversity: Changing Chinese Perceptions of North Korea under Kim Jong-un', *Journal of Contemporary China*, Vol.27, No109, p.16–31. DOI: 10.1080/10670564.2017.1363013.
20. Clarke, JJ., 1997. 'Oriental Enlightenment: The Encounter Between Asian and Western Thought', New-York: *Routledge*.
21. Dhakal, Suresh, 2011. 'Political Anthropology and Anthropology of Politics: An Overview', *Dhaulagiri Journal of Sociology and Anthropology. Nepal*, Vol.5, p.217–234.
22. Donnan, Hastings, Thomassen, Bjørn, Wydra, Harald, 2018. 'The political anthropology of borders and territory: European perspectives', *Handbook of Political Anthropology* (2018), Edited by Harald Wydra and BjørnThomassen, UK–USA: *Edward Elgar Publishing*, p.344–359.
23. Easton, David, 1959. 'Political Anthropology', *Biennial Review of Anthropology*, Vol.1, p.210–262.
24. Easton, David, 1965. 'A Systems Analysis of Political Life', New York: *Wiley*.
25. Galvan, Dennis, 2001. 'Francophone Africa in Flux: Political Turnover and Social Change in Senegal', *Journal of Democracy*, Vol.12 (No3), p.51–62.
26. Gregory, Derek, 2004. 'The Colonial Present', *Blackwell*.
27. Halpern, Nina P., 1991. 'Economic Reform, Social Mobilization, and Democratization in PostMao China', Richard Baum (ed.), *Reform and Reaction in Post-Mao China: The Road to Tiananmen*, New York: *Routledge*.
28. Huberskyi, Leonid, Kyrylyuk, Fedir, Melnyk, Viktor, 2016. 'Anthropological Discourse of Aristotelian Political Functionalism and Modernity', World Congress in Philosophy. The Philosophy of Aristotle. Athens, 9–15 July 2016. Abstracts, Ed. by Prof. K. Boudouris, Athens, p.113–115.
29. Hui, Li, Gore Lance, LP., 2018. 'Merit-Based Patronage: Career Incentives of Local Leading Cadres in China', *Journal of Contemporary China*, Vol.27, No109, p.85–102. DOI: 10.1080/10670564.2017.1363021.
30. Leong, Ching, Qian, Neng, 2018. 'Why contracts fail: a game theoretic approach to managing urban water', *Urban Water Journal*, Vol.15, No4, p.353–361.
31. Lieberthal, Kenneth, 1995. 'Governing China: From Revolution through Reform', New York: *W.W. Norton & Company*.
32. Melnyk, Viktor, 2017. 'Chapter Two: Tradition and Nation in Political Anthropology: The Ukrainian Ethno-historical Context. The Process of Politicization: How Much Politics Does a Society Need?' / CGS Studies vol.5. Edited by Wieslaw Waclawczyk and Adam Jarosz, Newcastle upon Tyne: *Cambridge Scholars Publishing*, p.23–44.
33. Morlino, Leonardo, Berg-Schlosser, Dirk, Badie, Bertrand, 2017. 'Political Science: a Global Perspective', London: *SAGE Publications Ltd*.
34. Nathan, Andrew J., 1997. 'China's Transition', New York: *Columbia University Press*.
35. Nathan, Andrew J., Shi, Tianjian, 1993. 'Cultural Requisites for Democracy in China: Findings from a Survey', *Daedalus*, Vol.122 (Spring), p.95–123.
36. Said, Edward W., 1979. 'Orientalism', New-York: *Penguin Books*.
37. O'Gorman, Edmundo, 1995 [1958]. 'La invención de América', Mexico D.F.: *FCE*.
38. The International Political Science Association, 2018. 'IPSA Strategic Plan 2018–2022', Paris–Montreal: *Concordia University*.
39. Wang, Chia-Chou, 2018. 'Primordialism, Instrumentalism, Constructivism: Factors Influencing Taiwanese People's Regime Acceptance of Mainland China's Government', *Journal of Contemporary China*, Vol.27, No109, p.137–150. DOI: 10.1080/10670564.2017.1363026.
40. Wawrzynski, Patryk, 2015. 'Chapter Twelve: Sharing the Past: Specialized Institutions as an Instrument of Politics of Memory in the Twenty-First Century. Society and Nation in Transnational Processes in Europe', / CGS Studies vol.4. Edited by Ralph Schattkowsky and Milos Reznik, Newcastle upon Tyne: *Cambridge Scholars Publishing*, p.209–228.
41. Warner, Keith Q., 1988. 'Critical perspectives on Léon-Gontran Damas', Washington, D.C.: *Lynne Rienner Publishers*.

* * *